

Resultaten Meetnet Reptielen 2010

Ingo Janssen & Tom van der Meij

De trivia van 2010

Afgelopen jaar werd er voor het 17de jaar systematisch naar reptielen gezocht. We hebben gegevens ontvangen van 329 trajecten. Op die 329 trajecten zijn tijdens 2.030 bezoeken 15.611 hagedissen en slangen waargenomen.

Net als in voorgaande jaren is de zandhagedis het meest waargenomen reptiel, liefst 6.777 werden er waargenomen. De heimelijke gladde slang is met 238 exemplaren het minst waargenomen.

Op 4 september werden er op een traject bij Nunspeet zes verschillende soorten waargenomen, gezien de verspreiding van soorten in Nederland de maximaal haalbare score! Op enkele andere trajecten op de Veluwe én op de Meinweg kwamen de tellers tijdens een telronde tot vijf verschillende soorten. De tellers in Maastricht kwamen tijdens de telronde van 4 oktober tot een onwaarschijnlijk aantal van 321 muurhagedissen. Tijdens 560 bezoeken werd helemaal geen reptiel waargenomen.

De omstandigheden in 2010

De klimatologische omstandigheden in 2010 werden gekenmerkt door een koude winter; een zonnige en droge lente; een zonnige, warme en natte zomer en een koude herfst.

Zandhagedis (Foto: F. van Stralen)

De winter 2009/2010 was met een gemiddelde temperatuur van 1,1 °C de koudste sinds 1996. Na jaren van zachte en kwakkelwinters was de noodzaak van een goede overwinteringplek deze winter dus evident. Aangezien er inmiddels een hele generatie reptielen leeft die nog nooit een strenge winter heeft meegemaakt zullen er dus de nodige verliezen zijn opgetreden deze winter.

De lente en zomer van 2010 waren zonniger dan normaal en derhalve gunstig voor koudbloedige reptielen. De koude herfst speelde de waarnemers in de kaart, reptielen waren gedurende de maand september goed zichtbaar op de trajecten getuige de 3.592 (=23%) waarnemingen.

Hazelworm

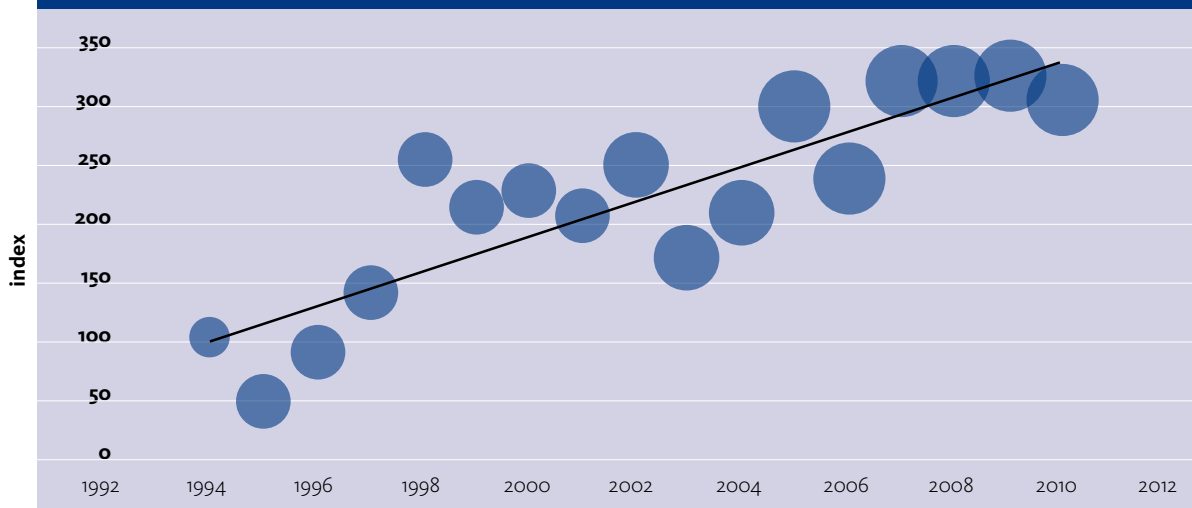
De index van de hazelworm blijft vrijwel gelijk aan de voorgaande drie jaren. We hebben inmiddels voldoende trajecten om ook deze heimelijk levende soort goed te kunnen meten.

Deze lastig vindbare soort is met name op de speciale plaatjstrajecten in behoorlijke aantallen gezien. Het was afgelopen jaar raak in Maastricht, de Brabantse Kampina en het Drenthse Wapserveld, er werden maximaal 33 exemplaren op één telronde gezien. Op trajecten bij Malden, Nunspeet en Emmen verscheen de soort voor het eerst sinds de start van de monitoring.

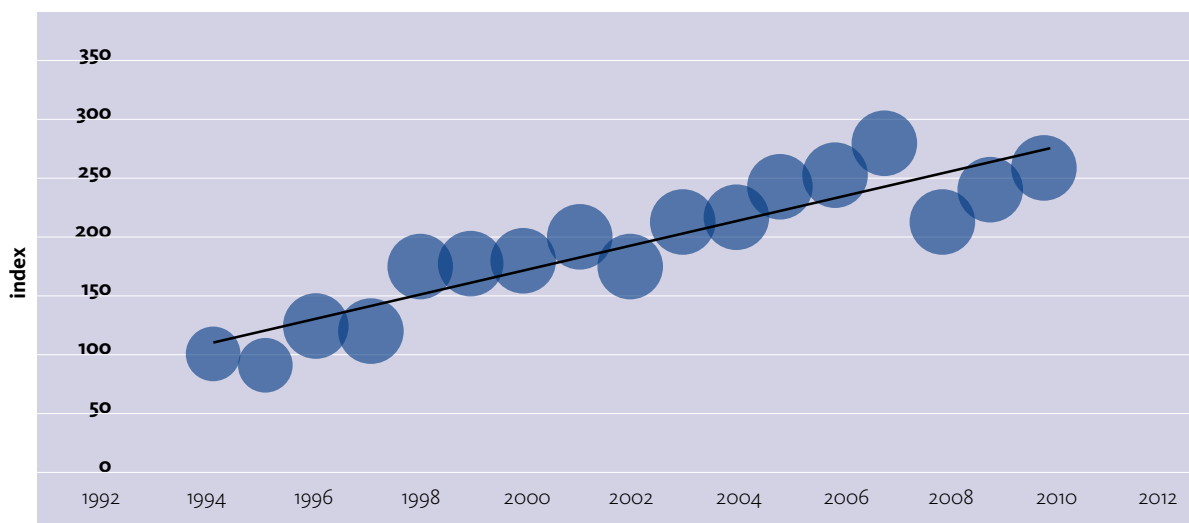

Parende hazelwormen (Foto: S. van Maren)

De trendgrafieken tonen de jaarlijkse index, de trendlijn en de jaarlijkse inspanning - de grootte van de bubbel is een maat voor het aantal trajecten dat voor iedere soort jaarlijks is geïnventariseerd.

Hazelworm, *Anguis fragilis* | matige toename ($p < 0.01$)

Zandhagedis, *Lacerta agilis* | sterke toename ($p < 0.05$)

Zandhagedis

Deze eenvoudig waar te nemen soort is afgelopen jaar weer in grote aantallen gezien op de trajecten. De trajecten op de Utrechtse heuvelrug, Montferland, de Veluwe en de Kennemerduinen scoorden het best, hier werden tot maximaal 149 individuen gezien tijdens een telronde. Vermeldenswaard is de (her)kolonisatie van het Zuiderveld in Drenthe. Op dit langlopende traject verscheen de zandhagedis voor het eerst sinds de start in 1994. Ook op de Veluwe is de zandhagedis opgedoken op een reeds bestaand traject (Looflesch). Ondanks

Koppeltje zandhagedis
(Foto: F. van Stralen)

de positieve trend die deze soort de laatste decennia vertoont worden er slechts zelden nieuwe leefgebieden gekoloniseerd. In ons versnipperde landschap is er voor soorten met beperkte

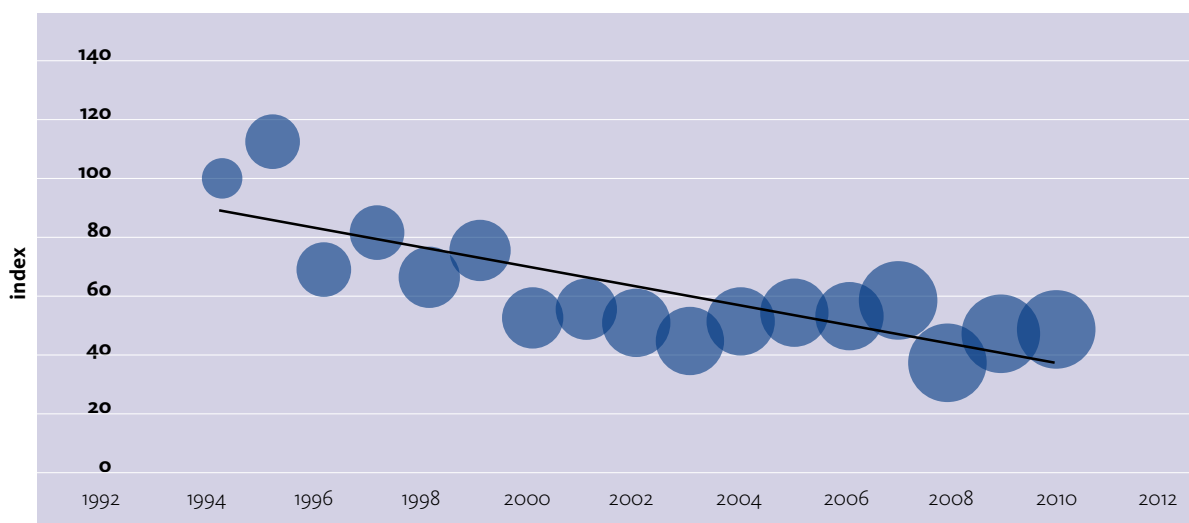
migratiecapaciteit zoals de zandhagedis helaas weinig te (her)koloniseren.

Levendbarende hagedis

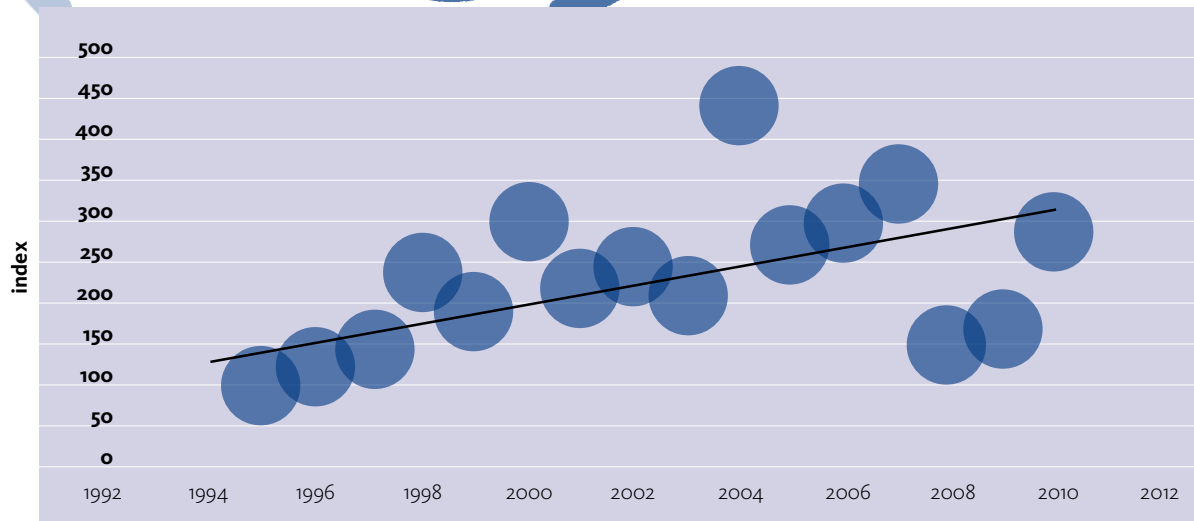
Het zorgkindje onder de inheemse reptielen kende een doorsnee jaar en dat is voor deze soort eigenlijk al goed nieuws. De index is vrijwel gelijk aan die van 2009. De aantallen namen niet verder af en de soort lijkt zich te handhaven op het huidige niveau dat echter lager ligt dan tijdens de start van het Meetnet in 1994. De toptrajecten voor deze soort lagen afgelopen jaar in Drenthe, het Gooi, de Utrechtse heuvelrug en Zuid-Limburg. Met 62 individuen ligt de topscore beduidend lager dan voorgaande jaren toen het traject bij Waalre steevast goed was voor topscores. Komend jaar wordt dit door droeve omstandigheden vacant geworden traject gelukkig weer belopen.

Melanistische levendbarende hagedis (Foto: G. Pomp)

Levendbare hagedis, *Zootoca vivipara* | matige afname ($p < 0.01$)

Muurhagedis, *Podarcis muralis* | matige toename ($p < 0.01$)

Muurhagedis

Ons zeldzaamste reptiel kende een goed jaar. Na twee mindere jaren werden er in 2010 weer behoorlijke aantallen geteld. Desalniettemin blijft de situatie in Maastricht zorgwekkend: naast infrastructurele ontwikkelingen in het leefgebied worden de dieren verstoord door fotograferende 'natuurliefhebbers' die en passant de habitat verwoesten in hun jacht op mooie plaatjes. Daarnaast worden er nog altijd dieren weggevangen. Gelukkig worden deze hagedissenvangers zo nu en dan betrapt

Muurhagedissen (Foto: A. Kloor)

en op de bon geslingerd. Het blijft onthutsend en frustrerend dat de beschermingsmaatregelen die hier al jaren met veel liefde en gevoel worden uitgevoerd, door schimmige types deels

teniet gedaan worden. Inmiddels hebben de soortbeschermers in Maastricht nieuwe afspraken gemaakt om in de toekomst deze hagedissenvangers snel te kunnen aangeven bij de daarvoor bevoegde autoriteiten.

Gladde slang

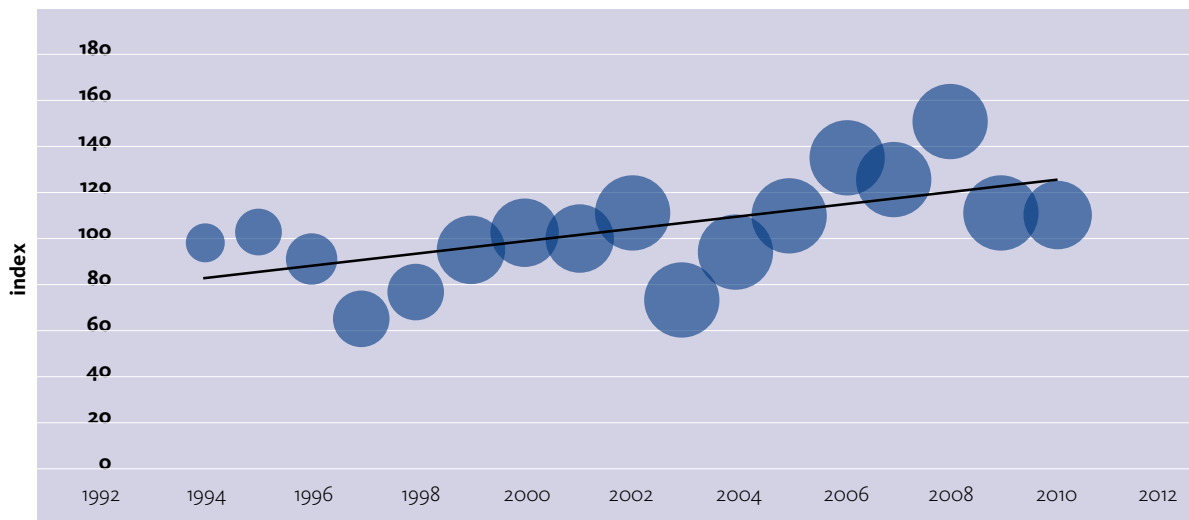
Op maar liefst acht trajecten is deze soort nieuw opgedoken, waarvan er zeven op de Veluwe liggen en één in Noord-Brabant. De hoogste aantallen (maximaal 12) werden waargenomen in de bekende verspreidingskernen op de Veluwe en in de Peel. De nieuwe routes in Noord-Brabant die hier in het kader van een provinciaal soortbeschermingsprogramma zijn uitgezet leverden ook waarnemingen op: op vijf van deze trajecten werden gladde slangen waargenomen.

Gladde slang (Foto: R. Versteeg)

Gladde slang, *Coronella austriaca* | onzeker

Ringslang, *Natrix natrix* | matige toename ($p < 0.01$)

Ringslang

De index van de ringslang laat voor 2010 geen grote toe- of afname zien. Het traject op de Diemerzeedijk was ook dit jaar weer goed voor vele waarnemingen. Tijdens een telronde op 13 juni zag de zeer deskundige vrijwilliger hier zelfs 37 ringslangen! Daarnaast zijn ook in de Noordoostpolder, het veenweidegebied bij Utrecht en in de Krimpenerwaard veel ringslangen gezien. Op één traject nabij Appelscha, waar sinds 1997 gemonitord wordt, verscheen de ringslang voor het eerst sinds de start van de monitoring.

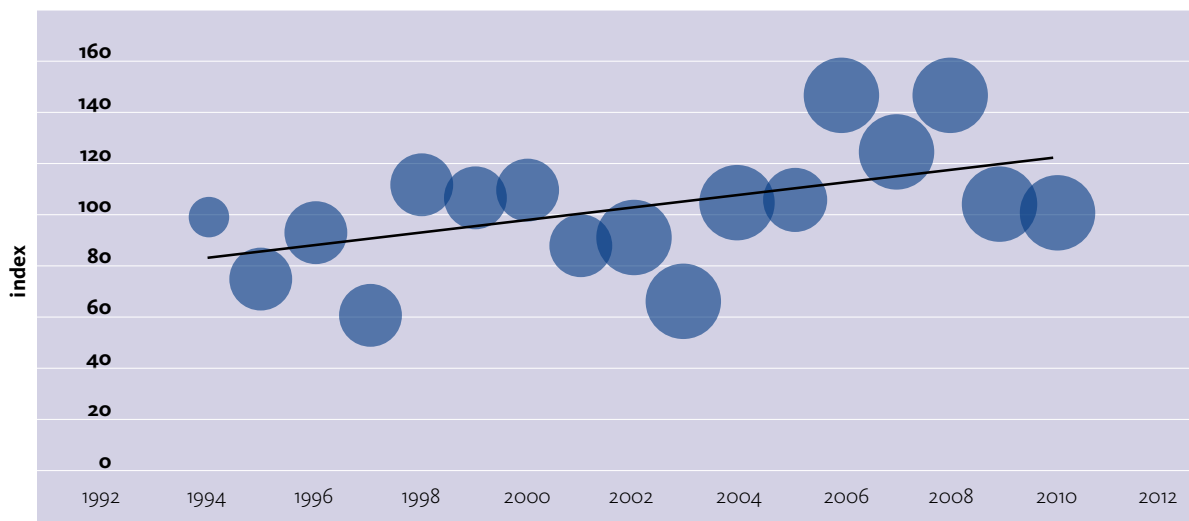
Ringslang (Foto D. van der Eischen)

Adder

Ook de index van de adder bleef vrijwel gelijk ten opzichte van 2009. De adder is vooral in de noordelijke verspreidingskern (Drenthe en Friesland) in flinke aantallen waargenomen (maximaal 18). Daarnaast werd de soort waargenomen op de bekende trajecten op de Veluwe, in Overijssel en de Limburgse Meinweg. Ondanks het letterlijk platlopen van het traject in Haaksbergen door fotografen werden hier gelukkig ook nog adders waargenomen. De vrijwilliger hier moet soms achteraan sluiten in de fotograferenstoet om zijn traject te bezoeken.

Adder (Foto: W. de Wild)

Adder, *Vipera berus* | matige toename ($p < 0.01$)